

ЦИГЛА ПО ЦИГЛА – ИЗГРАДЊА ОДРЖИВЕ СИГУРНЕ КУЋЕ У ИСТОЧНОЈ СРБИЈИ

АНАЛИЗА ПРИМЕНЕ НАЧЕЛА ОПОРТУНИТЕТА И ЗАШТИТНИХ МЕРА У ИСТОЧНОЈ СРБИЈИ

Овај пројекат финансира Европска унија
Делегација Европске уније у Републици Србији
Европски инструмент за демократију и људска права (EIDHR) CBSS 2014-2015 за Србију

Новембар, 2016.

Овај пројекат финансира Европска унија
Делегација Европске уније у Републици Србији
Европски инструмент за демократију и људска права (EIDHR) CBSS 2014-2015 за Србију

Европска унија сачињена је од 27 земаља чланица које су одлучиле да постепено узајамно повезују своје “know-how”, ресурсе и судбине. Заједно, током педесетогодишњег периода проширења, оне су изградиле зону стабилности, демократије и одрживог развоја, док су истовремено сачувале културални диверзитет, толеранцију и индивидуалне слободе.

Европска унија је посвећена дељењу својих постигнућа и својих вредности са земљама и народима ван својих граница.

Ова публикација произведена је уз помоћ Европске уније. Садржај ове публикације је искључива одговорност УГ Ресурс центар и ни на који начин не може одражавати ставове Европске уније.

ПРОЈЕКАТ: ЦИГЛА ПО ЦИГЛА – ИЗГРАДЊА ОДРЖИВЕ СИГУРНЕ КУЋЕ У ИСТОЧНОЈ СРБИЈИ

Пројекат спроводи:
УГ РЕСУРС ЦЕНТАР
Трг ослобођења 19, Мајданпек 19250
Контакт: office@resurscentar.rs
www.resurscentar.rs

ПРИМЕНА НАЧЕЛА ОПОРТУНИТЕТА И ЗАШТИТНИХ МЕРА КОД КРИВИЧНОГ ДЕЛА НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ

Др Марина Матић Бошковић
Светлана Ненадић

1. УВОД

Кривично дело Насиље у породици уведено је у српски правни систем 2002. године. Увођење овог кривичног дела захтевало је промену погледа на оне односе који су се до тада сматрали партнерским и интимним, односно који су се крили иза „завесе приватности“.¹ До увођења овог кривичног дела у правни систем сваки однос у породици, па и онај који је садржао образац насиља, сматрао се односом у приватној сфери за који се држава није интересовала. Тек када би тај однос попримио облике тешког насиља држава би се ангажовала кривичним гоњењем за нека од постојећих кривичних дела. Правосудни систем је научио лекцију да је питање борбе против насиља у породици пар екселанс питање људских права – права на живот, телесни интегритет и достојанство. Ту лекцију друштво још увек учи.

Ипак, данас говоримо потпуно отворено о проблему насиља у породици, а овај проблем је постао видљив не само за правосуђе, већ и за друштво. Насиља у породици је у истој или већој мери било и раније, а чињеница да је ова тема постала горуће друштвено питање јесте корак унапред. Чињеница је да се повећава број пријављених кривичних дела, заправо не значи да данас имамо више насиља у породици него што је то било раније, напротив, значи да су жртве спремније да пријаве ово кривично дело, као и да је друштво спремније да изрази јасну осуду за ово кривично дело.

Измене законског оквира, доношење стратешких документа, приступање међународним конвенцијама су важни кораци, али најважније је да институције унапреде примену прописа и да се локална средина позабави овим питањем и покаже одлучност да га реши, јер локална заједница најбоље зна где су проблеми и специфичности средине и може да пронађе праве одговоре на постојеће изазове.

Поступање у овим кривичним делима подразумева бројне специфичности – разумевање социолошке, психолошке, културолошке и социоекономске позадине и захтева од свих релевантних субјеката (локалне заједнице, полиције, центара за социјални рад, тужилаштва) разумевање друштвеног контекста у коме је кривично дело извршено.

---

¹Више о томе: М. Шкулић, *Насиље у породици: недовољно квалитетно законско решење, недоследна пракса, бројни проблеми и дилеме*, Ревизија за криминологију и кривично право, број 1-2/2012, Београд, 2012, стр. 117-118; Г. Илић, С. Јоксимовић, М. Шкулић, С. Ненадић, *Поступање у случајевима насиља у породици и побољшање положаја жртве у кривичном поступку – искуства из праксе*, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, Београд, 2016.

Потребано је организовати форуме на којима би се отворено причало о проблему у циљу његовог решавања. Обично се о овако осетљивим темама раговара у професионално затвореним круговима. Међутим, важно је да буду присутни представници свих релевантних субјеката који се баве непосредно или посредно овом темом јер је то прилика да се проблем сагледа из свих углова и да уочи где су кључне тачке.

2. УЛОГА ЈАВНОГ ТУЖИЛАШТВА

Кривично дело насиље у породици² је кривично дело за које се гоњење предузима по службеној дужности, што значи да је јавни тужилац овлашћени тужилац за кривично гоњење учинилаца овог кривичног дела. Оштећени, односно шртва кривичног дела се појављује само у својству сведока.

Јавни тужилац и суд имају на располагању читав низ процесних механизма ради заштите жртава од даљег насиља, односно спречавања понављања кривичног дела. Тако се могу применити мере задржавања осумњиченог, притвор, забрана приласка оштећеном и сл. Кривично дело се најчешће пријављује полицији, која предузима радње из своје надлежности, а о свим радњама обавештава јавног тужиоца који руководи предистражним поступком.

Поред полиције која би требало да пружи жртви информације о правима које има, као и да предузме неопходне мере како би се обезбедила одговарајућа заштита жртве, подршку и заштиту жртви могу да пруже и специјализоване службе као што су центри за социјални рад, али и бројне организације цивилног друштва специјализоване за заштиту од насиља у породици.

Циљ кривичног прогона за тужиоца је увек осуђујућа пресуда. Код ових кривичних дела, тужилац мора на ствари да гледа другачије. Циљ не треба да буде само коначан исход предмета, већ елиминисање узрока насиља у породици и заустављање спирале насиља, као и оснаживање жртве ради њеног изласка из дугогодишњег круга насиља. Стога је потребно да тужилац посебну пажњу посвети оштећеном, у много већој мери него што уобичајено чини. Потребно је да развије посебан сензибилитет за жртву.

Оснаживање жртве важно је и са аспекта вођења кривичног поступка, уколико се има у виду да оштећена може практично да „стопира“ цео поступак уколико се користи правом привилегованог сведока. Рад тужиоца по овим кривичним делима је често као „ход по оштрици“ – мора да буде објективан и професионалан и да поштује сва права окривљеног у поступку, а са друге стране мора да буде партнер жртви у њеном путу оснажења, јер једино оснажена жртва може да има довољно снаге да поступак изведе до самог краја. Жртва која није оснажена, пре или касније, ће законским механизмима практично стопирати поступак. Са друге стране, тужилац никада не сме да пређе границу професионализма и не сме да себе стави и улогу пуномоћника или засупника жртве. Овај задатак није нимало лак. За успешно савладавање овог задатка није довољно само познавање закона. Потребно је да тужилац има подршку стручних служби, као и да има развијене вештине и велико искуство.

Оснаживање жртве подразумева сарадњу са специјализованим органима и организацијама на нивоу државе, локалне заједнице, као и сарадњу са цивилним сектором који има велика искуства у овој области (организације цивилног друштва, сигурне куће, исл). Ове организације

---

²Члан 194. Кривичног законика (Службени гласник РС, бр. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 и 108/2014).

могу да пруже жртви професионалну психолошку и правну помоћ и да жртви покажу како није сама и како постоји нада - што је најважнија почетна тачка.

Тужилац са своје стране треба да покаже нарочиту стрпљивост у раду са жртвом. Наиме, већини жртава овог кривичног дела тешко је да говоре о свом приватном животу јер насиље доживљавају и као своју личну срамоту, лични пораз и понижење. Из тог разлога није ретка појава да жртве одбијају да дају детаљније описе насиља или да релативизују описе сведока, правдајући насилника.

Тужилац има на располагању низ механизма за помоћ жртви, један од најефикаснијих јесте додељивање статуса нарочито осетљивог сведока – што је на жалост још увек ретка пракса. По додељивању овог статуса жртви се одређује адвокат пуномоћник. Тужилац треба да води рачуна да за пуномоћника постави адвоката који има искуства у овим предметима. На жалост, још увек не постоји добар законски механизам за пружање бесплатне правне помоћи.

Такође, тужиоцу су на располагању и механизми тужби из Породичног закона, као и механизми из Законика о кривичном поступку (задржавање, притвор, забрана приласка и сл).

Ипак, није жртва у свакој фази поступка једнако осетљива. Највећи степен осетљивости код жртве постоји у првом тренутку, а то је најчешће тренутка контакта са полицијом. Уколико први контакт са државним органима буде негативан, односно непријатан и одбојан, мала је вероватноћа да ће жртва желети да настави да учествује у поступку. У наредним фазама неретко се дешава да жртва више пута даје изјаве (полиција, тужилац и више пута на главном претресу). То код жртве изазива одбојност и неповерење према државним органима, жртва почиње да доживљава поступак као сврху самом себи, тешку формалност и практично губи наду да може да очекује повољан исход.

Потребно је подсетити и да свако поновно сведочење код жртве изазива „секундарну виктимизацију“ јер сваким новим сведочењем жртва поново психички преживљава насиље чиме се код жртве јача осећај стигматизације и, самим тим, слаби воља за даљим учешћем у поступку.

Ипак, независно од сведочења жртве, тужилац је дужан да прикупља доказе. Дакле, одлука жртве да се користи правом привилегованог сведока, не треба да буде изговор за тужиоца да обустави даље прикупљање доказа, наравно уколико има могућност даљег прибављања доказа. Са друге стране, тужилац не треба да одустане од даљег прикупљања доказа чак и уколико је жртва дала исказ којим у целости терети окривљеног. Тужилац је увек у бољој позицији, када поред исказа жртве располаже и другим доказима којима терети окривљеног. На пример, приликом првог сусрета са жртвом, полиција и тужилац треба да фотографишу повреде жртве, да је упуте код лекара ради сачињавања валидне и квалитетне медицинске документације. Како би се обезбедили квалитетни докази потребно је посебно сарађивати са локалним здравственим установама.

Потребно је да се укаже и на међународно правни аспект овог проблема. Србија је ратификовала конвенцију Савета Европе, тзв. Истанбулску конвенцију³ која значи потребу

промене политике према насиљу у породици, потребу измене закона, али и активније промовисање израде стратегија у циљу сузбијања насиља у породици. Истанбулска конвенција подразумева успостављање стандарда дужне пажње - *две дилIGENCE*, који је преузет из праксе Европског суда за људска права и важи за све државне органе, а подразумева обавезу државе не само да гони учиниоце овог кривичног дела, већ и да предузима мере ради спречавања кривичног дела и помоћи жртвама. Обавеза државе је да спречи да се ово кривично дело деси, али и да препозна да се ово кривично дело десило, без обзира да ли жртва жели да пријави или не. Овај стандард подразумева обавезу свих да пријаве сумњу на постојање овог кривичног дела (школе, здравствене установе и сл) и коначно да кривично гони учиниоце кривичних дела и то на тај начин да прекине спиралу насиља.

У новембру 2016. године усвојен је Закону о спречавању насиља у породици⁴ који примењује наведени концепт. Овај Закон је претежно превентиван и доноси сасвим нове обавезе поступања полицији и тужилаштву. Законом се предвиђа координација свих органа у спречавању насиља у породици (полиције, тужилаштава, судова и центара за социјални рад). Такође, Закон уводи и професионално-дисциплинску одговорност за службенике који не буду поступали у складу са Законом.

---

³Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици. Србија је Истанбулску конвенцију потписала 2012. године, а 31. октобра 2013. године Народна скупштина Србије је усвојила Закон којим је ову конвенцију ратификовала (Службени гласник РС, Међународни уговори 12/13).

⁴Закон о спречавању насиља у породици усвојен је у Народној скупштини РС 23. новембра 2016. године.

3. НАЧЕЛО ОПОРТУНИТЕТА И ЗАШТИТНЕ МЕРЕ

Институт опортунитета,⁵ представља одступање од начела легалитета кривичног гоњења, које обавезује јавног тужиоца на покретање и вођење кривичног поступка када су испуњени законски услови. Иако располаже доказима који говоре у прилог основане сумње да је одређено лице извршилац конкретног кривичног дела, јавни тужилац, у складу са начелом опортунитета, може да одлучи да не покрене кривични поступак. Кривични поступак се одлаже на одређено време, док осумњичени не испуни прихваћену обавезу. Уколико осумњичени прихваћену обавезу испуни, јавни тужилац ће одбацити кривичну пријаву и до кривичног гоњења уопште неће доћи. Уколико осумњичени не испуни прихваћену обавезу, јавни тужилац ће наставити са кривичним прогоном.

Примена опортунитета требало би да има многобројне користи: позитиван утицај на учиниоца, како би избегавао будуће криминалне активности; пружање могућности учиниоцу да не добије кривични досије, а исто време да се сматра одговорним за своје поступке; жртве и сведоци не морају да долазе у суд на главни претрес; у одређеним случајевима учиниоци похађају специјализоване програме како би поправили понашање; да се применом различитих мера обезбеди корист за заједницу (уплата у хуманитарне сврхе, друштвенкористан рад); да се обезбеди адекватно коришћење ресурса заједнице (јавно тужилаштво, судови, полиција, различите службе); и омогућава примена начела ресторативне правде.

Значајну чињеницу представља и решење да се надзор над извршењем обавеза поверава повереничкој служби Управе за извршење кривичних санкција, која је уједно надлежна и за надзор над извршењем алтернативних санкција.⁶ Овим решењем се олакшава јавном тужиоцу и омогућава да се одлучи за мере за које се раније тужилаштво ретко одлучивало јер нису постојали утврђени механизми институционалног надзора над њиховим извршењем. Тужилац се раније најчешће одлучивао за мере уплате новчаног износа у корист хуманитарне организације, јер су друге мере захтевале праћење извршења, а јавни тужилац није имао капацитет да би могао сам да их прати, па их није ни налагао.⁷

Начело опортунитета се примењује у све већем броју случајева. Тако је према подацима из Годишњег извештаја Републичког јавног тужилаштва у 2015. години⁸ начело опортунитета примењено у односу на 21.400 лица, што представља повећање од 20% у односу на 2014.

---

⁵Опортунитет у поступању јавног тужиоца, регулисан је одредбама члана 283. и члана 284. став 3 Законика о кривичном поступку (Службени гласник РС, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014).

⁶Члан 283.ст.2. Законика о кривичном поступку.

⁷Ј. Киурски, *et al*, Примена начела опортунитета у пракси: изазови и препоруке, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца, Београд, 2012.

⁸Цео Годишњи извештај доступан је на веб страници Републичког јавног тужилаштва <http://rjt.gov.rs/ci/%D0%98%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%98%D0%B5-%D0%BE-%D1%80%D0%B0%D0%B4%D1%83>

годину. Такође, опортунитет је примењен у више од 11% од укупног броја кривичних пријава које су биле у раду према познатим пунолетним лицима.⁹

Како би се уједначила примена начела опортунитета Републички јавни тужилац је издао неколико обавезних упутстава. Према упутству А. Бр. 246/08 од 28. августа 2008. године, јавна тужилаштва, почев од 30. септембра 2008. године у обавези су да Републичком јавном тужилаштву месечно достављају податке о лицима према којима је примењено начело опортунитета. Од 1. јануара 2009. године јавни тужилац је дужан да пре примене начела опортунитета прибави од Републичкој јавног тужилаштва податак о томе да ли је учинилац евидентиран као лице према коме је примењено начело опортунитета. Према овом упутству, уколико се ради о лицу према коме је начело опортунитета два пута примењено за исто кривично дело, јавни тужилац не може применити одредбе о опортунитету, а када се ради о лицу према коме је начело опортунитета примењено за неко друго кривично дело, јавни тужилац ће, у зависности од свих околности случаја, самостално проценити да ли ће применити опортунитет или не.

Ипак, када је у питању кривично дело Насиље у породици, примена опортунитета за тужиоца представља нарочит изазов. Наиме, овај правни институт познаје неколико различитих обавеза које могу бити наложене окривљеном. Једна од тих обавеза је да окривљени уплати одређени новчани износ у хуманитарне или друге јавне сврхе.¹⁰ Новчани износ прикупљен на овај начин Министарство правде додељује на јавном конкурс. Наведена обавеза је обавеза коју јавни тужиоци најчешће налажу окривљенима, а пракса показује да ову обавезу окривљени радо прихватају.

Иако је формално правно дозвољено наложити наведену обавезу и лицима окривљеним за кривично дело Насиље у породици (а према запређеној казни), сматрамо да ова обавеза свакако није примерена. Наиме, плаћање наведене обавезе од стране окривљеног би свакако ишло на штету целокупног кућног буџета, а самим тим и жртве кривичног дела, која би на тај начин била двоструко оштећена. Са друге стране, налагање овакве обавезе би код окривљеног, жртве, али и других лица створила осећај да се ради о „безначајној“ казни, а жртва би неретко помислила да је окривљени практично амнестиран за своје понашање, што би довело до даљег обесхрабривања жртве. У широј јавности би се створила слика да држава и државни органи недовољно јасно исказују одлучност у борби против насиља у породици као горућег друштвеног проблема. Али, оно што је најважније, налагање ове обавезе, ни на који начин не елиминише узрок насиља (злоупотреба алкохола, дрога, склоност ка насилничком понашању и сл.).

Јавни тужиоци и стручна јавност морају да развију свест да, иако опортунитет не представља санкцију, овај правни институт се у широј лаичкој јавности доживљава као санкција и у јавности остварује сврху санкције (генералне и специјалне превенције). С тим у вези, потребно је да јавни тужиоци нарочиту пажњу посвете примени овог правног института код кривичног дела Насиља у породици и да увек размишљају о томе да ли ће примена опортунитета спречити даље насиље.

---

⁹У 2015. години уплаћено је преко 600.000.000 динара на име опортунитета.

¹⁰Члан 283.ст.1.тач.2. Законика о кривичном поступку.

Јавни тужилац, поред надлежности које предузима према Законику о кривичном поступку, има бројне надлежности и у другим поступцима. Између осталог, јавни тужилац је надлежан и за подношење парничних тужби за заштиту од насиља у породици из Породичног закона, а у циљу изрицања мера заштите од насиља у породици.

Мере из Породичног закона су:

- издавање налога за исељење из породичног стана или куће
- издавање налога за усељење у породични стан или кућу
- забрана приближавања члану породице на одређеној удаљености
- забрана приступа у простор око места становања или места рада члана породице
- забрана даљег узнемиравања члана породице.

Међутим, нажалост, можемо да констатујемо да јавни тужиоци нису склони да у пуном обиму примењују овлашћења из Породичног закона. С тим у вези, потребно је унапредити предузимање наведених овлашћења.

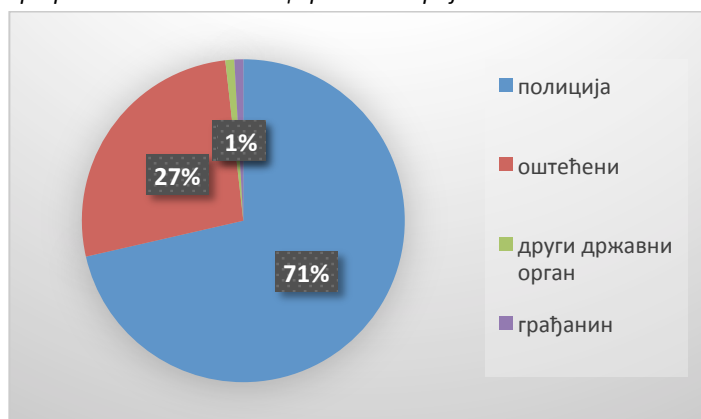
4. ИСТРАЖИВАЊЕ ПРИМЕНЕ НАЧЕЛА ОПОРТУНИТЕТА И ЗАШТИТНИХ МЕРА У ИСТОЧНОЈ СРБИЈИ

Често се указује на проблеме и недостатке у пракси приликом поступања у предметима насиља у породици. Како би се добили поуздани и мерљиви резултати поступања јавних тужилаца и судија у овој материји спроведено је квантитавно истраживање у јавним тужилаштвима и судовима, као и анкета у јавним тужилаштвима. Припремљени су посебни упитници¹¹ за све три анализирани категорије:

- a. **квантитативно истраживање у кривичним предметима** (КТ предметима) за кривично дело Насиље у породици у јавним тужилаштвима у Бору, Мајданпеку, Књажевац и Неготин. Истраживање је обухватило предмете из периода од јануара 2014. године до јуна 2016. Обрађено је по 30 предмета у сваком тужилаштву - по 10 из сваке године.
- b. **квантитативно истраживање у парничним предметима** по тужби за заштиту од насиља у породици, за период од јануара 2014. године до јуна 2016. Подаци су добијени од судова и судских одељења у Бору, Неготину, Зајечару, Кладову, Мајданпеку и Књажевацу.
- c. **анкета са носиоцима јавнотужилачке функције о примени опортунитета и подношењу парничне тужбе за насиље у породици.**

Квантитативно истраживање у кривичним предметима обухватило је 110 предмета у периоду од јануара 2014. до јуна 2016. године. У највећем броју предмета подносилац кривичне пријаве је полиција, док је у мање од једне трећине предмета подносилац био оштећено лице.

Графикон 1: Подносилац кривичне пријаве

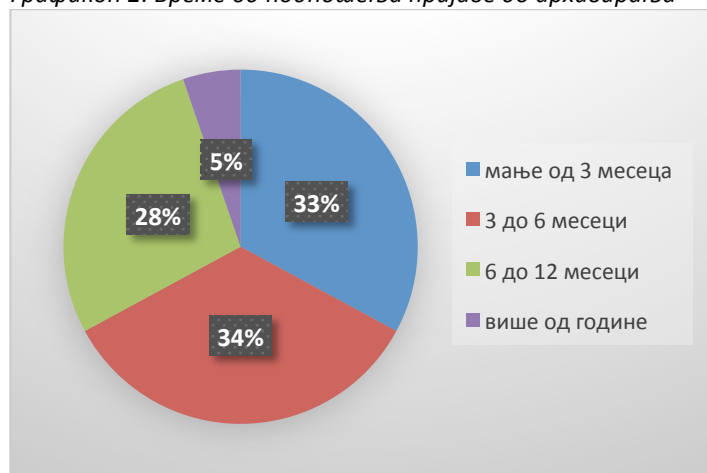

Када је у питању пол окривљеног, у 95% случајева окривљени је мушког пола. Док код оштећених мушкарци се јављају у 24% предмета. Интересантна је чињеница да су у само 57% предмета оштећени и окривљени у брачној, односно ванбрачној заједници, што указује да постоји значајан пораст насиља које није партнерско насиље.

¹¹Упитници су приложени у Анексу 1.

У предметима насиља у породици постоји обавеза хитног поступања. Из анализираних предмета може се видети да је у 94% предмета прошло мање од 15 дана од пријема кривичне пријаве до предузимања прве радње.

Графикон 2: Време од подношења пријаве до архивирања

Из анализираних предмета може се закључити да јавни тужилац веома ретко користи механизме који су му на располагању. Тако је у само 2% предмета јавни тужилац предлагао одређивање мере забране прилажења, састајања или комуницирања са одређеним лицем и забрану посећивања одређених места.

Добијени подаци указују да је неопходно унапредити сарадњу јавног тужилаштва са центрима за социјални рад који једини имају одговарајуће информације о ситуацији у конкретной породици. Од 110 анализираних предмета јавни тужилац је само у 28% предмета затражио извештај Центра за социјални рад о стању у породици.

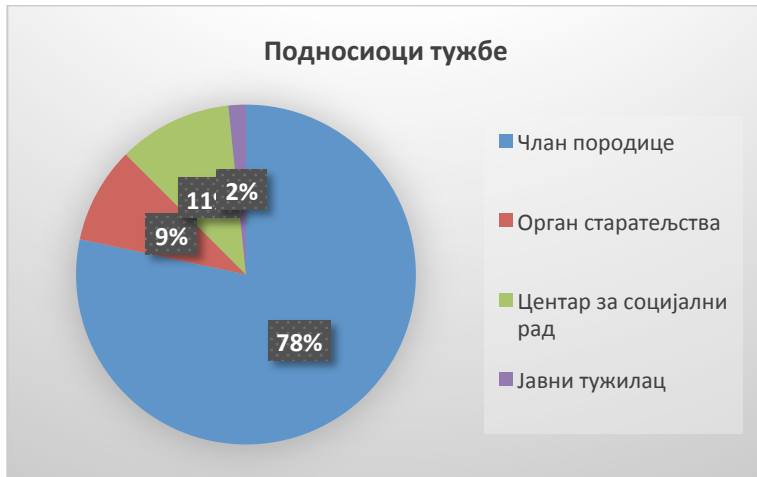
Јавни тужилац ретко користи могућност одређивања пуномоћника оштећеном. У 17% предмета је оштећени имао пуномоћника.

Као што је и очекивано, опортунит је примењен у 14% предмета. Оно што забрињава је чињеница да је окривљени извршио обавезу у само 59% предмета. Овакви подаци указују или да јавни тужилац није добро проценио предмете у којима може бити примењен опортунитет или да обавезе није правилно одмерена. Једно од образложења може бити и недовољни капацитети повереника да редовно надзире примену обавезе. Ову претпоставку потврђује и податак да ни у једном предмету повереник није вршио надзор над спровођењем обавезе.

Организације цивилног друштва често указују на чињеницу да јавни тужиоци не користе постојеће механизме заштите из Породичног закона. На жалост, ова тврдња је потврђена и анализом предмета, где је само у 1% предмета јавни тужилац поднео тужбу за заштиту од насиља у породици.

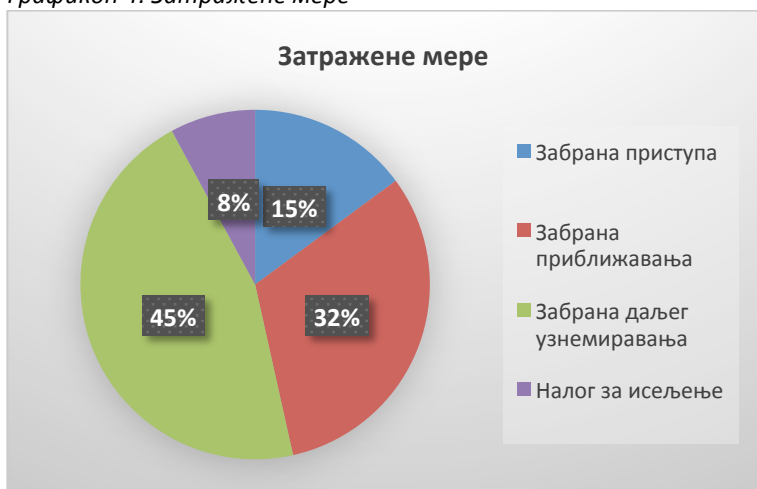
Када су у питању парнични предмети, анализирано је 120 предмета. У највећем броју предмета подносилац тужбе је члан породице, док се јавни тужилац јавља само у 2% предмета.

Графикон 3: Подносиоци тужбе

Подносиоци тужбе су тражили различите мере заштите, али у највећем броју предмета тражена је забрана даљег узнемиравања и забрана приближавања. Из анализираних предмета не може се закључити колико је успешност примене мера заштите и да ли су кршене.

Графикон 4: Затражене мере

Поред анализе предмета у судовима и јавним тужилаштвима у Источној Србији, који потврђују недовољну осетљивост јавних тужилаца за поступање у предметима насиља у породици, спроведена је и анкета са јавним тужиоцима. Анкета би требало да допуни квантитавне податке и укаже на перцепцију јавних тужилаца када су у питању ови предмети.

За разлику од података добијених анализом кривичних предмета, према којима јавни тужиоци само у 28% предмета траже извештај центра за социјални рад, сви анкетирани тужиоци су одговорили да имају сарадњу са центрима за социјални рад. Такође, према подацима из анкете 80% јавних тужилаца мисли да им извештају центра за социјални рад пружају јаснију слику.

Када су у питању тужбе за одређивање мере заштите, такође постоји велика разлика у перцепцији јавних тужилаца и онога што се примењује у пракси. Према подацима из анализираних предмета у последње три године, јавни тужиоци су само у 1% предмета поднели тужбу за заштиту од насиља у породици, док према подацима из анкете 60% јавних тужилаца

се изјаснило да је у неким предметима поднео тужбу за одређивање мера заштите од насиља у породици. Слични подаци су и када се ради о статусу посебно осетљивог сведока, 40% јавних тужилаца је у неким предметима понудило овај статус оштећеном.

Анкетирани јавни тужиоци су свесни нужности оснаживања сведока и 60% анкетираних је упутило оштећеног на стручну помоћ.

Када је у питању примена начела опортунитета код кривичног дела насиља у породици, јавни тужиоци имају подељено мишљење, да ли је овај институт одговарајући или не. Такав став јавних тужилаца је разумљив, с обзиром да постоје ситуације где је сигурно примереније одложити кривично гоњење и одредити меру одвикавања од алкохола, опојних дрога или психосоцијални третман. За доношење овакве одлуке неопходно је да постоји координација како са центром за социјални рад, тако и са повереником који ће вршити надзор.

Међутим, оно што чуди је став јавних тужилаца да је најчешћа мера из начела опортунитета која се одређује уплата у хуманитарне сврхе. Оваква мера не може да оствари сврху када је у питању кривично дело насиља у породици. Такође, забрињава и став 60% анкетираних јавних тужилаца који сматрају да укључивање повереника у надзор над извршењем обавезе не би допринело остваривању бољих резултата.

Графикон 5: Одређене обавезе из опортунитета

5. ПРЕПОРУКЕ

Резултати квантитативног и квалитативног истраживања указали су на постојеће проблеме у пракси. Како и се проблеми превазишли и унапредила заштита жртава насиља у породици нужно је предузети читав низ мера које се могу поделити у неколико категорија.

❖ МЕДИЈСКЕ АКТИВНОСТИ

- i. медијска промоција активности усмерених ка спречавању насиља у породици;
- ii. промовисање идеје оснажења жртава;
- iii. промовисање идеје да је насиље у породици проблем заједнице у целини и да ћутање представља неку врсту друштвеног одобравања и оправдавања насилника;
- iv. промовисање свести да насиље у породици није „приватна ствар“ и да се може десити свакоме и да жрва није „крива“ за оно што јој се дешава;
- v. промовисање права жена у целости ради смањења културе мизогиније у друштву;
- vi. у извештавању поштовати правила заштите података о личности. Новинари често, на жалост, некада несвесно, а некада у циљу повећања тиража извештавају о догађају детаљно дајући податке о лицима. Овакво извештавање не доприноси јачању свести о насиљу у породици, већ има само штетне последице, првенствено по жртву, али такође доводи до тога да се цео догађај посматра сензационалистички, са становишта знатижеље и трача, чиме се постиже само супротан ефекат.
- vii. Организовати обуке за локалне медије ради унапређења њиховог знања о поступањима у овим случајевима.

❖ УНАПРЕЂЕЊЕ МЕЂУСЕКТОРСКЕ САРАДЊЕ

- i. полиција, правосуђе, локална самоуправа, Повереник, центри за социјални рад, медији, организације цивилног друштва. Сарадња би требало да се одражава како у превентивном тако и у репресивном деловању.
- ii. У недостатку прописа о бесплатној правној помоћи и заступању оштећеног – успостављање сарадње са организацијама цивилног друштва које нуде бесплатну правну помоћ. Према искуствима ради се о високопрофесионалним адвокатима са свим стручним знањима која су стицана у оквиру различитих специјализација и обука
- iii. јачање улоге и сарадње јавног тужиоца са канцеларијом Повереника за алтернативне санкције како би се успешно спровео надзор над извршењем мера из опортунитета и промовисало прихватање алтернативних санкција у друштву
- iv. унапређење међуинституционалне сарадње ради динамичнијег и флексибилнијег поступања (међусобно упознавање и успостављање непосредне комуникације)
- v. закључивање протокола са специјализованим организацијама цивилног друштва,

- vi. закљивање протокола са локалним здравственим организацијама у циљу спровођења мера опртунитета (лечење од алкохолизма, наркоманије, психосоцијална терапија и сл.),
- vii. сарадња са центрима за социјални рад на општем нивоу – стања у локалној заједници, али и на појединачним предметима;

❖ **ОСНАЖИВАЊЕ ЖРТВЕ КРОЗ ЛОКАЛНЕ ИНИЦИЈАТИВЕ**

- i. јачање механизма локалне самоуправе у циљу економског и социјалног оснажења жртве – изградња сигурних кућа, помоћ при проналаску запослења и низ других мера којима се, просто речено, „олакшава живот“ жртви и даје осећај да има подршку локалне средине;

❖ **УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТУПАЊА ЈАВНИХ ТУЖИЛАЦА**

- i. предузимање мера у циљу уједначавања тужилачке праксе, нарочито у погледу руковођења радом полиције и примене опортунитета.
- ii. активно праћење почетне праксе тужилаштва у погледу поступања по новом Закону о спречавању насиља у породици – ради благовременог уочавања евентуланих неједнакости.
- iii. активнија примена заштитних мера из Породичног закона.
- iv. континуиране и институционализоване обуке тужилаца ради активније и уједначеније примене свих законских механизма заштите од насиља у породици.

➤ **Примена опортунитета:**

- не примењивати опортунитет који би садржао обавезу окривљеног да уплати одређени новчани износ у хуманитарне или друге јавне сврхе код кривичног дела Насиље у породици (члан 283.ст.1.тач.2.)
- одлуку о евентулавној примени опортунитета у погледу налагања обавеза подвргавања одвикавању од алкохола или опојних дрога или подвргавања психосоцијалном третману ради отклањања узрока насилничког понашања, доносити само уколико је то оправдано, а оправданост произилази из прибављеног мишљења стручних лица о узроцима насиља (Центар за социјални рад, судски вештаци...)
- јачање сарадње јавног тужиоца са повереником из органа управе надлежним за извршавање алтернативних кривичних санкција у циљу надзора над извршењем опортунитета и промовисања прихватања алтернативних санкција.
- указивање Министарству правде, као надлежном министарству за додељивање средстава из опортунитета, на потребу активније финансијске подршке цивилном сектору који се бави питањима насиља у породици, као и локалним заједницама на унапређењима програма борбе против насиља у породици;

➤ **Примена заштитних мера**

- Потребно је пратити примену новог Закона о спречавању насиља у породици како би се ускладила примена мера из овог Закона са заштитним мерама из Породичног закона.

УГ РЕСУРС ЦЕНТАР
Трг ослобођења 19, Мајданпек 19250
Контакт: office@resurscentar.rs
www.resurscentar.rs

